

Kungl. Vetenskapsakademien har till uppgift att främja vetenskaperna och stärka deras inflytande i samhället.
The Royal Swedish Academy of Sciences has as its aim to promote the sciences and strengthen their influence in society.

Stockholm 27 april 2017

Dnr: KVA/2017/73/76

Göran K. Hansson/hs
Ständig sekreterare
Telefon: 08 - 673 95 00
E-post: helene.sundstrom@kva.se

Näringsdepartementet
Enheten för innovation, forskning och
kapitalförsörjning

Yttrande om Vinnovas rapport Metoder och kriterier för bedömning av prestation och kvalitet i lärosätenas samverkan med omgivande samhälle (enligt remiss dnr N2017/00055/IFK)

Kungl. Vetenskapsakademien (KVA) önskar lämna följande yttrande beträffande rapporten *Metoder och kriterier för bedömning av prestation och kvalitet i lärosätenas samverkan med omgivande samhälle*.

KVA:s uppfattning sammanfattningsvis:

- Samverkan är ett viktigt inslag i alla delar av universitetens verksamhet (forskning, utbildning, tillgängliggörande), eftersom akademisk kunskapsproduktion är ett skattefinansierat samhälleligt/medborgerligt åtagande och intresse.
- Att använda samverkan i resurstilldelningssystemet kommer sannolikt inte att leda till ökad kunskap utan snarare till ökad administration för forskare och lärare vilket i sin tur leder till en kvalitetssänkning.
- Att fördela resurser till våra lärosäten genom bedömning av samverkan riskerar att snedvrider de vetenskapliga aktiviteterna till förmån för satsningar på sådant som ser ut att lova snabb tillämpning.
- Förslaget är felaktigt utformat eftersom det belönar maximal samverkan istället för en optimerad kombination av samverkan och annan verksamhet.

Det yttersta syftet med att ha högre lärosäten är att de bidrar till att skapa ett bättre samhälle. Lärosätenas uppdrag bygger på ett förtroende för deras förmåga att bedriva forskning och utbildning för att uppnå det målet. Ett medel för att uppfylla uppdraget kan vara samverkan av olika slag. Det är oerhört viktigt att lärosätena får förtroende att skapa samverkan där det är relevant, men även att avstå samverkan där det inte är relevant.

Det är en självklarhet att våra lärosäten har ambitionen att genom samverkan med det omgivande samhället göra världen bättre. Däremot är KVA tveksamt till att samverkan blir mer effektiv av att man inför ekonomiska styrmekanismer för maximering av mängden samverkan.

Vetenskapsakademien anser att samverkan aldrig kan vara ett mål i sig och det finns en överhängande risk för påverkan på forskningen om samverkan används när det inte är lämpligt. Att införa olika mått på samverkan utan att inse att inte all samverkan är lämplig är en farlig väg att gå. Dels riskerar det att ta tid och resurser från det övergripande målet, att bedriva bra forskning och utbildning som främjar samhället, dels riskerar det att styra forskningen mot säkring av medel snarare än mot nya upptäckter.

Det viktiga är ju inte att *maximera* mängden samverkan, utan att göra *rätt* samverkan på *rätt* områden. Många områden mår bäst av begränsad samverkan. Detta kan givetvis gälla teoretisk

grundforskning som mycket väl kan vara viktig trots att eventuell samhällsrelevans ligger så långt fram i tiden att samverkan idag saknar mening. Men framför allt gäller det sådan forskning som har omedelbar samhällsrelevans och där vikten av att stå oberoende från industriella och andra intressen är större än eventuella samverkansvinster. Det kan t.ex. gälla studier av risker med olika teknologier, alltifrån nya kemikalier till självkörande bilar och drönare, och det kan gälla kritiska samhällsstudier som t.ex. den häromåret publicerade studien *Makt utan mandat: de policyprofessionella i svensk politik* av Christina Garsten, Bo Rothstein och Stefan Svallfors (2015).

Det slags New Public Management-styrning som föreslås i rapporten riskerar att skapa incitament som leder i fel riktning, på så sätt att verksamhet som från början var inriktad på att göra bra saker av hög kvalitet (även om det inte var tydligt definierat) styrs bort från detta mot optimering av specifika styrvariabler som snarare äventyrar än säkrar vetenskaplig kvalitet. Inom kreativa verksamheter som vetenskaplig forskning är risken särskilt stor att de ekonomiska styrmedlen blir kontraproduktiva. Kring detta finns socialpsykologisk forskning; se t.ex. *Drive: The Surprising Truth About What Motivates Us* av Daniel Pink (2009) för en populär sammanfattning av kunskapsläget.

Akademien avstår här från att påpeka utredningens brist på precisering av begreppet *kvalitet*. Dels vill vi inte ge det felaktiga intrycket att den föreslagna modellen skulle bli bra om bara en sådan precisering kom till, dels fruktar vi att en precisering, vilken ändå är dömd att inte kunna fånga vad kvalitet *egentligen* är, skulle *förvärra* problemet med missriktade incitament.

Beslut i detta ärende har fattats av ständige sekreteraren efter förberedande arbete av Marie Wiberg och Olle Häggström, ledamöter i Kungl. Vetenskapsakademiens kommitté för forskningspolitiska frågor.

Göran K. Hansson
Ständig sekreterare